

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

XLV ЗАСЪДАНИЕ ВЪ ВТОРНИКЪ 27 МАИЯ 1880 ГОД.

(Начало на 9 часа и 15 минути рано подъ Предсѣдателството на Г-нъ Сукнаровъ)

Предсѣдателъ: Ще се чете списъкътъ.

Секр. Т. Станчовъ: (Чете списъкътъ:) Въ послѣдното засѣдание отсъствувать Христо Стояновъ, Наумовъ, Горбановъ, Попъ Драгановъ, Тишевъ, Кирковъ, Д-ръ Антоновъ, Бурмовъ, Драганъ Цанковъ, Начовичъ, Костаки Боюклуолу. Василий Поповичъ, Хафусъ Билялъ, Болѣрски, Т.Икономовъ.

Предсѣдателъ: Отъ 172 депутати упразднени 16, 38 отсъствувать. Присѣствувать 97, повече отъ половината, и засѣданието се обявява отворено. Ще се чете протокола отъ 38 засѣдание.

Секр. Каролевъ: (Чете протоколътъ отъ 38 засѣдание:)

Пред. Славейковъ: Има ли нѣкой да забѣлжи върху четений Протоколъ? (Нѣма:). Ще каже, че се приема. Г-да, както знаете, 4 дѣнь не сме се събирали за работа въ Народ. Събр. Знаете, че преди 4 дена отъ страна на Васъ Г-да Представители, избраната комисия отиде да искаже своята скърбъ предъ Негово Височество за злощастieto или нещастietо, което постигна както Негово Височество, тъй и насъ, съ смъртъта на предрагата ни Покровителка. Ние изпълнихме тая Ваша поръчка и искажахме на Негово Височество скърбъта за тая случка. Негово Височество ни задължи да Ви искажемъ благодарността за тѣзи чувства, които искажа Народ. Събр. къмъ Неговото съжаление. Сега се свърши траурътъ, когото Нар.

Събр. само на себе си наложи за память на тая Велика Благодарѣтелка на нашия народъ. Загубата на нашия народъ е твърдѣ голѣма, но нѣма какво да се прави, когато е така редътъ на свѣта. Едни се раждатъ, а други умиратъ. Ние само може да жалимъ духътъ на тая царска фамилия, благонаклонността на която да се продължава къмъ България. Ако имаме на нѣщо да се надѣваме, особено въ първото време на нашия политически животъ, то е голѣмата надѣжда на царската фамилия и на братския намъ Русски народъ.

Преди да пристѣпимъ къмъ дневний редъ, има отговоръ на интерпелацията отъ Военното Министерство.

Секр. Каролевъ: (Чете:) „Въ Народно Собрание.

Предсѣдателъ: Депутатътъ е боленъ нѣма го тука, да отговори, да ли е задоволенъ съ този отговоръ. Има отъ министра да се внесе законопроектъ за гражданското опълчение. Той да се прочете, а послѣ да се назначи комисия да го разгѣда. Въ сѣщното време Народното Събрание да каже, да ли иска да се прочете той?

Секр. Т. Станчовъ: (Чете отношението отъ Министра на Вѣтр. Дѣла, съ което се внася законопроектъ за Народното опълчение).

Предсѣдателъ: Проектътъ самъ е писанъ на руски езикъ, и азъ бихъ желалъ, комисията,

която ще се избере, да го преведе. Какъ мисли Нар. Събрание да избере комисията: съ явно или съ тайно гласоподаване? (Гласове: съ явно!) Колко души сж достаточни? (Гласове: 5—6:) Азъ бихъ казвалъ 5 ще сж достаточни, само бихъ желалъ да се избератъ хора, които разбиратъ отъ тази работа. Считали Народ. Събр. достаточни 5 члена въ тая комисия? (Гласове: Достаточни?) Кой ще предлага членоветѣ, бюрото ли или Народ. Събр.? (Гласове: бюрото.) Азъ предлагамъ Г-нъ Данева. (Приема се) и Баларева.

Баларевъ: Азъ знамъ, че споредъ правилникътъ бюрото нѣма право да се откаже. Но ако се земе предъ видъ, че засѣданията ставатъ 2 пѣти въ день, и ний всѣкий день имамъ протоколи да пишмъ, тогава трѣба други секретари да се избератъ.

Грънчаровъ: Ако се зематъ двама секретари отъ бюрото, тогава немогатъ да се пишатъ протоколитѣ. Да се избератъ тогава други секретари.

Предсѣдателъ: Предлагамъ Г-на Недѣлковича (Приема се:) Трифона Пановъ (Приема се:) Има още 2 члена, макаръ избрани въ друга комисия, но вѣрвамъ, че могатъ да се избератъ. Г-нъ Стамболовъ (Приема се:) Г-нъ Живковъ (Приема се:) На тѣзи членове отъ комисията, ще се предаде проектътъ, който е внесенъ. Сега Г-нъ Министръ има да направи послѣдното предложение по бюджетътъ.

Мин. Каравеловъ: Ние не свършихми въпросътъ за кукурузътъ, именно какъ ще се събира, и второ е въпросътъ за бахчитѣ. Ще предложя 2—3 предложения, както станаха и за житата. (Чете:) „Десятниятъ налогъ отъ кукурузитѣ ще се събере за настоящата финансова година тоже въ натура“.

Г. Геровъ: Дѣто нѣма кошове какъ ще се прави?

Мин. Каравеловъ: Ще се прикажи сега, да се поправятъ кошовитѣ.

Симидовъ: Много хубаво е предложението на Г-нъ Министра; само липсува, че селенитѣ ще отговарятъ за кошоветѣ, до дѣто не ги предадатъ.

Тодоровъ: Трѣба въ предложението на Г-нъ Министра, да се каже, да се приема кукурузътъ, когато изсѣхне, защото другояче се разваля; и за това да бжде селенина отговоренъ.

Мин. Каравеловъ: Мисля, че това не е подробенъ законъ, въ който да се предвидятъ всички случайности. Тѣзи подробности ще влѣзатъ въ циркуляра. Самитѣ окр. съвѣти сж доста вѣщи и ще зематъ всички мѣрки, за да се заварди интересътъ на хазната. Всички тѣзи забѣлѣжки да влѣзатъ въ протоколитѣ, и азъ ще обърна внимание върху тѣхъ. А колкото за кошове, то повечето ги има; а дѣто ги нѣма, ще имъ дадемъ всички улес-

нения.

Каракашевъ: Но било би желателно да се приложи и за пренасванието, и да се опредѣли едно време и за това, тѣй щото да не може да бжде по късно отъ Май; защото въ Юний ставатъ много спадания на хранитѣ.

Мин. Каравеловъ: Истина не сми забѣлѣжили срокътъ тогава, когато се говори за житото, но се е само казало, че правителството трѣба да варди интереситѣ на хазната и на селенитѣ, а то все сѣщото значи, защото и това е само продължение на онзи законъ. За това и нѣма нужда, да се ввежда особена статия.

Цеко Вѣлчовъ: Въ отговоръ на Г-на Тодорова за изсушаванието на кукуруза, имамъ да кажа, че хората не оставятъ никога кукуруза незрѣлъ, защото зелениятъ кукурузъ искача; а тѣ даватъ зрѣлъ кукурузъ, и той може да се турва въ кошове безъ страхъ.

Тодоровъ: Азъ казахъ само, че трѣба да се изсуши, и тогава трѣба да се внася въ кошоветѣ. Селенитѣ да не го внасятъ въ кошове, до дѣто не е изсѣхналъ.

Тошковъ: Самъ по себе си той изсѣхва до мѣсець Марта, и нѣма нищо за осигоряване.

Предсѣдателъ: Тия сж подробноститѣ, и предложението ще се чете, за да се вотира.

Мин. Каравеловъ: (Чете още веднажъ членъ 15:)

Предсѣдателъ: Приема ли се така както го чете сега? (Приема се:) Който не приема да си дигне ржката (Никой:)

Мин. Каравеловъ: Сега за Бахчитѣ и Градинитѣ. Лани се зема въ нѣкой округъ на дюлюмъ, а въ други нищо не се зема. Азъ мисля, половинъ дюлюмъ да се остави на всѣкого, и другото, да се обложи на дюлюмъ, и това ще да предоставимъ на окржж. съвѣти, които да рѣшатъ по колко ще се плаща дюлюма; защото Русчушкитѣ другояче ще да плащатъ, отъ колкото Видинскитѣ. Бахчитѣ сж много разнообразни. (Чете 18 предложение:)

„Отъ градинитѣ, бахчитѣ и бостанитѣ за пространство поголѣми отъ половина дюлюмъ, презъ текущата финансова година, ще се зема поземеленъ налогъ, който и ще се опредѣли на дюлюмъ отъ окржжнитѣ Управителни Съвѣти, съобразно съ доходността на земята.“

Брънчевъ: Азъ ще кажъ, че тамъ, дѣто има бостани, трѣба да остане $\frac{1}{2}$ дюлюмъ, но дѣто има градина и къща, тамъ по единъ дюлюмъ да се остави, защото по половинъ дюлюмъ е малко.

Атанасъ Костовъ: Азъ мисля, когато се приложи данѣкътъ, да се повикатъ и бостанджии,

защото другояче ще се жалуватъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ съмъ съгласенъ, да се вика и еснафътъ. Но колкото за единъ дюлюмъ, това е много.

Рангелъ Костовъ: Ние сме мъртили споредъ опредѣлението на дюлюмъ, и мисля, че единъ дюлюмъ е твърдъ малко. А което би человекъ наслѣдилъ по край къщата, за това не трѣба да му се счита десятъкъ.

Симидовъ: Единъ дюлюмъ е много мѣсто, съ него може да се храни цѣло семейство. На единъ дюлюмъ влизатъ 4400 лози. На селенитѣ да не се пише нищо, но на хора, които правятъ търговия, на тѣхъ не трѣба да се остави. На селенина половинъ дюлюмъ му стига. Една лѣха е доста да си храни къщата.

Поповъ: Въ предложението се каза, че половинъ дюлюмъ да се остави, като се отчисли отъ бахчитѣ, градина и бостанъ. Азъ не разбирамъ, да ли само отъ градинитѣ, или отъ всички заедно. Ако е съ другитѣ, тогава е малко. На селенина питанието е изключително лукъ, чушки и т. н. Но ако Г-нъ Симидовъ казва, че е доста една лѣха да храни едно семейство, то той незнае населението.

Мин. Каравеловъ: Азъ съмъ турилъ Бахчинъ, Бостани и Градини, защото знамъ, че носятъ разни названия; у насъ казватъ градина, дѣто има само цвѣте; на друго мѣсто се казва градина, дѣто е посѣяно друго нѣщо. За това предоставихъ на окръж. свѣти да ги класифициратъ. А колкото за половинъ дюлюмъ или единъ дюлюмъ то азъ мисля, че е достатъчно половинъ дюлюмъ; и ако нѣгдѣ има овошки и не е посѣяно, това не счита дворъ.

Тодоровъ: Половинъ дюлюмъ мѣсто е довольно, ако се падне въ рѣцѣтъ на единъ искусенъ земледѣлецъ; този человекъ се препитава съ него. Но въобще за нашитѣ селени, които не сж искусни градинари, това е малко. За това да се земе отъ половинъ до единъ дюлюмъ.

Симидовъ: Не се говори за градинитѣ съ овошки, но тукъ се говори за бахчитѣ. Има хора, които иматъ 20 — 30 дюлюма градини и събиратъ 20 — 30000 оки овощие. На пр. въ Плевенъ има всѣкий градина, съ които си препитава семейството и оие продава. Въ турско време се е неписвало онова, което е влизало въ къщи, или въ двора на къщата.

Еремия Гешовъ: Има человекѣ, които иматъ Градинка при къщата си и съ нея много работа си изгубватъ; дѣцата съ кобилица носятъ вода, а искарватъ малко зарзаватъ, който едвамъ ще изнесе трудътъ си. Отъ такива человекѣ мисля, не е праведно да имъ се зема нѣщо. Въ такива мѣста може да имъ се отстѣпи и единъ дюлюмъ, а въ друго

мѣсто, дѣто има водни градини достатъчно е половинъ дюлюмъ.

Предсѣдателъ: Иматъ да говоря още 6 души: (Гласове: Исчерпано е!) Желаетъ ли Народното Събр. да се говори още? (желаетъ:)

Брънчевъ: Азъ искахъ да кажъ, че които иматъ бостанъ за търговия, на такива не трѣба нищо да се оставя; но както въ къщата, дѣто има цвѣта наслѣдени, тамъ половинъ дюлюмъ е малко, и мисля единъ дюлюмъ да се остави.

М-ръ Каравеловъ: Тукъ говорихъ именно за сиромаситѣ, а противоположното остава за бахчованджитѣ, които правятъ търговия. Това е единъ косвенъ налогъ, който пакъ ще се зема отъ употребителитѣ. Всичкитѣ сиромаси ще купуватъ лукъ отъ бахчованджитѣ, и ако Бахчованджията има по-малко налогъ, по ефтино ще дава. Ние не можемъ да дѣлимъ народа на категории. За да излѣземъ отъ тѣзи затруднения, оставихъ на всѣкий окр. свѣтъ да класифицира градинитѣ.

Предсѣдателъ: Азъ бихъ желалъ, да се свърши. Знайте, че имамъ много работа.

Свещ. Радевъ: Предложението на Г-нъ Министра е много умѣстно, и ние въ едно частно заседание говорихме за този въпросъ. Не съмъ съгласенъ да бѣде повече отъ половинъ дюлюмъ; защото въ нашата страна, това е достатъчно да прехрани една къща съ лукъ, чесънъ и бобъ. Но онова що каза г-нъ Симидовъ, че една лѣха е довольно, това азъ не зная, какви мѣста сж тѣ. Азъ съмъ на мнѣние, да се прекрати това разискване.

Патю Поповъ: Ние трѣба да различаваме градинитѣ, които сж на вода и които сж на сухо. Ония които сж на вода, стига половинъ дюлюмъ, а които сж на сухо, трѣба да се даде повече.

Райчо Поповъ: Азъ мисля, че Народното Събрание се е доста освѣтлило по този въпросъ. Предложението на г-на Министра е въ редътъ си, но тамъ дѣто градината се поли съ вода, и половинъ дюлюмъ е много. Трѣба да земемъ въ внимание, че има разни земи. Въ мѣстото, дѣто живѣе отецъ Радевъ, земята е много плодородна. У насъ пакъ да полѣе человекъ и 5 дюлюма мѣсто, пакъ купуватъ на пазаръ зарзаватъ. Заради това, азъ бихъ молилъ да бѣде единъ дюлюмъ тамо дѣто нѣма вода, но който прави търговия, който е градинаринъ, нему да не се отстѣпва нито половинъ дюлюмъ.

Атанасъ Костовъ: Половинъ дюлюмъ е довольно. Свѣтитѣ могатъ да раздѣлятъ градинитѣ на двѣ категории, защото има бостани, които даватъ повече.

М-ръ Каравеловъ: На окръж. свѣти това право се предостави, да ги раздѣлятъ на двѣ категории. Азъ съмъ готовъ на едно мѣсто да отстѣпя

единъ дюлюмъ, а на друго половина дюлюмъ; само искамъ да не излѣзатъ кавги, щомъ се приложи този земеленъ данъкъ. Ние можемъ въ инструкциитѣ да допустнемъ, щото окр. съвѣти да опрощаватъ въ нѣкои мѣста единъ дюлюмъ; и че може да се каже: отъ половина до единъ дюлюмъ, но да го рѣшавами тукъ, това мисля, че не е одобно. (Чете чл. 18):

„Отъ градинитѣ, бахчитѣ и бостанитѣ за пространства по-голѣми отъ половина дюлюмъ, презъ текущата финансова година ще се вземе поземеленъ налогъ, който и ще се опредѣли на дюлюмъ отъ окр. съвѣти, съобразно съ доходността на земята.

Симидовъ: За градинитѣ съ овошки се не говори, но трѣбало е да се разясни и за тѣхъ.

М-ръ Каравеловъ: Въ Кюстендилъ напр. има голѣмо количество градини съ овошки, но има и окр. съвѣти, който ще ги оцѣни; защото мѣсто на мѣсто не прилича. За това можемъ да предоставимъ това на окр. съвѣти.

Грънчаровъ: Споредъ предложението на г-на Министра остава се половина дюлюмъ, а г-нъ Министръ ще предостави на окр. съвѣти да отпускатъ и отъ половина дюлюмъ повече. Но това трѣба да се опредѣли тука едно количество което може да се опрощава, защото другояче ще станатъ расправи.

Тодоровъ: Въпросътъ е твърдѣ лесенъ за разяснение. Разумѣва се за градинитѣ при кжжитѣ отъ половина до единъ дюлюмъ да се е оставя; а на оцѣни, които правятъ търговия съ градинитѣ, да не се остави нищо. Това е твърдѣ ясно нѣщо, и може да се каже, че се остави на селенитѣ „за домашни потребности.“

Расолковъ: Казва се за градинитѣ при кжжцата; но има градини при кжжитѣ, които даватъ голѣми приходи, и ако оставимъ право на окр. съвѣти да ги оцѣняватъ, то трѣба да се каже само половина дюлюмъ да се отпуска; защото по-долното мѣсто ще се туря всѣкога на много по-долна цѣна.

Единъ Гласъ: Говори се г-да за градинитѣ, но има въ балканътъ нѣкои села, които иматъ градинки на страна отъ кжжцата, които почти нищо не донасятъ и ако имъ се земе за тѣхъ данъкъ, това ще бѣде несправедливо.

Предсѣдателъ: Въ балканътъ нѣма половина дюлюми градини, за това нѣма и да имъ се земе. Азъ мисля, че Народното Събрание доста точно е освѣтлено за да се произнесе върху този членъ.

Мин. Каравеловъ: (Чете още единъ пжтъ 18 членъ.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание 18 чл. както се прочете отъ г-на Министра? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

М-ръ Каравеловъ: Имамъ едно предложение за гербовитѣ марки, които се продаватъ както

знаете въ казначейството, и за които искамъ да се разрѣши да ги продаватъ търговцитѣ по градоветѣ, като се отстъпва по 5 % на тѣхъ. Съ това и повече марки ще се харчатъ и за хората ще бѣде по-лесно.

(Чете:)

„За улеснение на публиката, правителството позволява на частни лица срѣщу поржчителство, да продаватъ гербови марки, като имъ прави отстъпка на стойността петъ на сто.“

Каракановъ: Менѣ се чини че 5 на сто е много, и мисля, че 2 на сто ще бѣде достатъчно, и всякой на драго сърдце ще приеме.

Тодоровъ: 2 на сто не е комисионно, и трѣба да се земе въ внимание, че тѣхъ ги продаватъ частни лица, които ще даватъ пари напредъ. Турското правителство отстъпваше по 7 1/2 на сто. Нашето правителство мисли 5 на сто е достатъчно. А това е една много полезна мѣрка, както за хазната, тѣй и за населението. Азъ съмъ на мнѣние, да се не критикува това, но да се приеме, защото тази мѣрка е твърдѣ редовна.

М-ръ Каравеловъ: Ако намѣрите, че е много 5 на сто, то да се скрати ако се може на 2 на сто; но трѣба да се помисли, че тѣ ще се купуватъ напредъ съ готови пари.

Михайловски: Азъ би предложилъ, да се изключатъ отъ това всички чиновници, тѣй щото нито писари, нито секретари, нито другъ нѣкой не може да продава марки. Освѣнъ това, трѣба да се опредѣли най-малкото количество марки, които ще се продаватъ на търговцитѣ.

М-ръ Каравеловъ: Нѣмахъ време, да изработи цѣлъ законъ, и мисля че тия съображения не влизатъ въ работа. Частни лица, търговци ще продаватъ марки и за мене е главната работа да имъ се отстъпи извѣстенъ процентъ. Но колкото за количеството, не трѣба сега да се опредѣлява; защото въпросътъ е само за отстъпката, която Нар. Събрание трѣба да опредѣли, а другото може и самото Министерство да разрѣши.

Предсѣдателъ: Азъ предлагамъ 2 на сто.

А. Цановъ: Менѣ се чини, че 5 на сто не е много, защото чловѣкътъ ще дава напредъ паритѣ. За това азъ мисля, че 5 на сто е твърдѣ умѣстно.

Предсѣд.: Приема ли Народ. Събрание предложението на г-на министра да се отстъпва на търговцитѣ по 5 на сто за продажбата на гербовитѣ марки? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой.)

М-ръ Каравеловъ: Имамъ още едно предложение относително за конфискацията на контрабандала. Всичко, което се конфисцира, за сега дава се на чиновницитѣ; така щото тия послѣднитѣ се мж-

чатъ само да уловятъ нѣкоя контрабанда. Обаче много пѣти, като се е писвало на окр. началници, които сж изслѣждали работата, излизало е, че не е имало никаква контрабанда. За това азъ искамъ да се измѣни тозъ членъ и да се дава $\frac{1}{4}$ часть отъ контрабандата на стражаритѣ, защото чиновницитѣ си иматъ доста голѣми заплати, и ако хванатъ контрабанда, тѣ изпълняватъ своитѣ обязанности; когато стражаритѣ рискуватъ живота си. За това трѣба да се оставя устѣпка на тѣхъ за да бждатъ поосторожни за ловението на контрабанда.

(Чете:)

„Членове 238, 239, 240, 241 и 242 отъ митарствения Уставъ за наградата по контрабандни дѣла да се замѣнятъ съ слѣдующия параграфъ:

Да се дава въ награда отъ паритѣ, които се зиматъ по контрабандни дѣла, на основание на митарствения уставъ само $\frac{1}{4}$ часть, и то въ такъвъ случай, ако тѣзи които сж издирили контрабандата сж стражари, или частни лица, а другитѣ отъ контрабанднитѣ пари да постѣпватъ въ правителственната хазна.“

Тодоровъ: Наистина тозъ законъ, за който говори г-лъ министръ на Финанциитѣ т. е. закона за контрабандата, бѣше неудобенъ, като предоставяше право на частни лица да зематъ половина ако да открияха негдѣ контрабанда, а на митарственицитѣ чиновници се отсѣпваше всичко. Твърдѣ е редовно да се отсѣпва на частни лица половината, защото както предлага г-нъ министръ е твърдѣ малко, и то да се отсѣпва на всички безъ разлика, които уловятъ контрабанда.

М-ръ Каравеловъ: Колкото за чиновницитѣ, азъ съмъ противенъ, но за стражаритѣ и за частни лица го разбирамъ; защото ако се дава на чиновницитѣ една часть отъ контрабандата, то това води къмъ злоупотребуване. Всякой день получавамъ телеграмми за уловени контрабанди; а когато се узнае работата, вижда се, че никакъ нѣмало контрабанда. За това мисля, да се опредѣли само за стражаритѣ, а не и за частни лица. Чиновницитѣ си иматъ доволни заплати, на това е тѣхна обязанность.

Каракашовъ: Това не е нѣщо, но съществувахе и предишно време давало се е само на стражаритѣ, когато сж хващали контрабанда. Това насърчава стражаритѣ охотно да пазятъ, но азъ мисля че $\frac{1}{4}$ е малко и съ $\frac{1}{4}$ може да се подкупи; за това трѣба да имъ се дава $\frac{1}{2}$ и работата ще бжде сигурна.

М-ръ Каравеловъ: Азъ съмъ съгласенъ $\frac{1}{2}$ да отива въ хазната и половината на стражаритѣ или на частни лица, но на чиновницитѣ да се не дава.

Каракашовъ: Да се дава именно на оногоя, който е хваналъ контрабандата.

М-ръ Каравеловъ: За това има наредба.

Тодоровъ: Азъ като предложихъ половина,

мисляхъ да се дава на всичкитѣ служаци въ митницитѣ, както и на чинввницитѣ; но като се исхвърлихъ послѣднитѣ а остоятъ само стражаритѣ и частни лица, то $\frac{1}{4}$ часть имъ е достатъчно.

Каракашовъ: Азъ съмъ на мнѣние да се дава само на оногоя, който е хваналъ контрабандата; обаче $\frac{1}{4}$ е малко и съ толкова би било възможно да се подкупи стражаринтъ.

М-ръ Каравеловъ: Чиновницитѣ и до сега и да не уловяха, дѣляха контрабандата пропорционално споредъ жалованието имъ; и така се е случвало че най-много се е ловило тамъ дѣто не е имало нужда да се лови. Много пѣти частни лица сж имали право да подигатъ процеси противъ хазната, а сждѣтъ ги е рѣшавалъ въ тѣхна полза.

(Чете още единъ пѣтъ предложението.)

„Членове 238, 239, 240, 241 и 242 отъ митарствения Уставъ за наградата по контрабандни дѣла да се замѣнятъ съ слѣдующия параграфъ:

Да се дава въ награда отъ паритѣ, които се зиматъ по контрабандни дѣла на основание на Митарствения Уставъ, само половина часть, и то въ такъвъ случай, ако тѣзи, които сж издирили контрабандата сж стражари или частни лица; а другата половина часть отъ контрабанднитѣ пари да постѣпватъ въ правителственната хазна.“

Предсѣд. Приема ли Народното Събрание предложението на г-на Министра на Финанциитѣ както го прочете сега? (Приема.) Който го неприема да си дигне ржката. (Никой не дигна.) Предложението на г-на Министра се приега сега пристѣпваме на дневний редъ.

Мин. Каравеловъ: Коммисията, която се избра за да разгѣда законопроектъ за монетитѣ, мисля, че е свършила работата си. (Гласове: да.)

Предсѣдателъ: Ще помоля Нар. Събрание да не забравя прошенията, които още трѣба да се четатъ.

П. Станчовъ: Преди да пристѣпимъ да изслушамъ докладътъ на коммисията, считамъ за длъжность, като членъ на бюджетната коммисия да дамъ нѣкои объяснения върху нейната работа. Коммисията се е занимавала съ тая работа, която е отъ голѣма важность, и въ празнични денѣе, за да може да го представи днесъ; но за да не станатъ нѣкои упущения, отложила е докладътъ си за до утрѣ. Понеже въ правилника стои, че всякой докладъ трѣба да бжде печатанъ, то азъ питамъ, че като времето ни е било кжсо, а работата много сложна, може ли Нар. Събрание въ тозъ случай да не изисква напечатанъ докладъ? (Гласове: Печатанъ.) Трѣба да се разясни това. Членовитѣ на коммисията се съгласиха да се представи непечатанъ, защото ако би да се печата, тогава неможе нито за 4 дена да се

свърши; ако ли не се печата, тогава можемъ утрѣ да го представимъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че ако земемъ докладътъ на комисията съ всичкитѣ цифри, които представляватъ всичкитѣ расходи на министерствата, и кажемъ да го печатами, то ще се мине една недѣля, додѣ се свърши печатанието. Освѣтъ това коректурата съ цифри е мъчна работа, и за това по-добрѣ е да не рѣшаваме да се печата, но просто да се чете въ Нар. Събрание.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание да се не печата докладътъ на бюджетарната комисия. (Приема.)

Стамболовъ: Наистина редовно е, да се печата, но понеже знаемъ, че по-дълго отъ 4 Юний неможемъ да останемъ тука, то може да се случи да не успѣимъ да вотирами бюджетътъ. За това мисля, че не е възможно да се печата, но трѣба да да се приеме предложението на г-на Станцова, което гласи, да се не печата докладътъ.

Предсѣдателъ: Това се вѣче прие, ако и да го не вотирахми.

Докл. Тодоровъ: Тоже и проектътъ за Българскитѣ монети не е успѣла комисията да го печата. Преди да пристѣпимъ къмъ четението на този законопроектъ, считамъ за длъжностъ да дамъ нѣкои кратки обяснения върху него.

Законопроектътъ за Българскитѣ монети е изводъ отъ Латинската конвенция, която е най-много практична и най-много общепотрѣбителна. Въ тази конвенция сѣ влѣзли: Франция, Италия, Испания, Швейцария, Белгия и на послѣдъкъ ще се присѣдини Австрия и Ромъния. Паритѣ, които смѣтаме да нарѣже Българското Правителство ще бждѣтъ по системата на Францускитѣ пари, и ще иматъ сжщата тежестъ, сжщата стойностъ, сжщата чистота на метала и сжщата лигатура. За това този проектъ е намѣренъ отъ комисията за твърдѣ редовенъ, като всякий свѣтъ се стреми да влѣзе въ тази конвенция. Сега остава, ако желае Народ. Събрание, да прочетѣ цѣлий проектъ испѣло заедно съ бѣлѣжкитѣ на комисията, а постѣ ще го четѣ членъ по членъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че се прочете вѣче еднажъ испѣло, преди да се е предалъ на комисията. Сега остава да се чете членъ по членъ.

Докл. Тодоровъ: (Чете:) Законопроектъ за Български монети.

Чл. 1.) Правото за рѣзание монети принадлежи исклучително на държавата. Народното Събрание по предложение на финансовия Министръ опредѣля колко и какви монети могатъ да се нарѣжатъ: (Приема се.)

Чл. 2.) Монетната единица въ България е Левътъ, който се подраздѣля на 100 стотинки (сантими.)

Мин. Каравеловъ: „Сантимъ“ е турната по-

край „стотинка“, защото за наложитѣ нѣколко пжти рѣшавахми съ сантими, и за това трѣба да се разумѣва стотинката „сантимъ“.

Михайловски: Азъ ще забѣлѣжа вѣобще, че думата „стотинка“ не е умѣстна, защото се употребява въ другъ смисълъ, и не значи това щото значи сантимъ.

Ковачовъ: Комисията остана на своето мнѣние относително за това; а народътъ употребява думата „ботки“ за означение на дребнитѣ монети. Азъ би желалъ да влѣзе това изражение на нашитѣ дребни монети.

Михайловски: Нашитѣ коммерчески фразп не сѣ толкова точни. Отъ 30 години насамъ имаме нѣколко думи, но тѣ не съотвѣтствуватъ на значението си; на пр. „временно“ вмѣсто „привременно“, тѣй сжщо злѣ се употребява и думата „стотинка“, защото отъ думата „сто“ става „сотникъ“ и „сотинка“ а не „стотинка“.

Предсѣдателъ: Вие отивате далечъ въ филологията. Трѣба да се остави сантимъ.

Докл. Тодоровъ: Думата „стотинка“ вѣче много е влѣзла въ употребление и е извѣстна. Колкото за думата „сантимъ“, тѣ е турната само за обяснение.

Стамболовъ: Като законопроектътъ се стреми да подаде нашитѣ монети подъ Латинската конвенция; то мисля, че най хубавитѣ названия сѣ франкъ и сантимъ, защото паритѣ на всички свѣтъ трѣба да бждѣтъ еднакви. Какви сѣ тѣзи побългарявания на монетитѣ? Азъ желая да бждѣтъ названията сжщо, каквито сѣ въ Франция.

Ковачевъ: Бѣлѣжката на г-на Стамболова може да се употреби, но азъ ще забѣлѣжа, че франкъ не е чисто народно название. Чисто народно название е Левъ или Асланъ, отъ които послѣдното е турско название на Лева. Ако земемъ думата левъ, съ това не ще се унижи стойността на нашитѣ монети, а ще бжде повече честь за народа ни, ако употребимъ историческото си название, което има тоже на герба си. Относително до думата „бабки“ или „ботки“, има да забѣлѣжа, че всякой видъ монета има своето название. „Пари“ значи вѣобще „денъги“; положимъ че има златни или сребърни монети, и ако иматъ название „левъ“ азъ ще кажа: дайте ми толкова лева; и така никакви смущения и недоразумения нѣма да ставатъ. Това название употребяватъ и самитѣ Власи.

А. Цановъ: Ако приемемъ за това название французското изражение, тогава и златнитѣ монети трѣба да нарѣчемъ „Наполеонъ“ и вѣобще всичкитѣ названия на монетитѣ трѣба да земемъ отъ вѣнъ, когато Българскитѣ думи сѣ най-хубави. „Стотинка“ е съвсѣмъ добро название, и съ време ще стане

общо употребително.

Докл. Тодоровъ: И другитѣ държави, които сж влѣзли въ Латинската конвенция, незематъ французскитѣ изражения за монетитѣ си. Тѣй напр. Италианцитѣ иматъ лира, чентезмъ и пр. Французитѣ иматъ свойтѣ наполеонъ и т. н. т.

Предсѣдателъ: Намира ли Нард. Събрание 2-й чл. така щото, да отговаря на желанието на Народ. Събрание? (Намира.) Приема ли Народното Събрание 2-й чл. така, както стои въ проекта съ забѣлжката на комисията относително стотинкитѣ? (Приема се) който го неприема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Тодоровъ; (Чете:)

„Чл. 3.) Български монети има златни сребърни и мѣдни“.

Д-ръ Минчовичъ: Вмѣсто „Александрини“, по-добрѣ е да се каже „Александръ“, както казватъ французитѣ: Наполеонъ, Людовикъ и т. н. т.

Докл. Тодоровъ: Комисията намѣри тоя членъ съвършено редовенъ; само исхвърли думата една „стотинка“ защото най-малката единица е 5 пари, а една „стотинка“ е двѣ пари. Освѣнъ това такива дребни пари сж излишни. Като нѣма въ насъ такова количество и такава малка единица, за това я изоставила.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание първата алинея отъ 3-й членъ: (Приема.) Който я неприема да си дигне ржката.

Докл. Тодоровъ: (Чете 2-а алинея.) „Златни монети ще има по двадесетъ лева (20) и ще се наричатъ „Александрини“ и по десетъ лева (10) и и ще се наричатъ „полалександрини“.

Ковачевъ: Една забѣлжка имамъ относително за Българското название. Името „Александрини“ е заето отъ името на Н. Височество, но не трѣба да забравяме, че у насъ има и женско име Александрина, тѣй щото ще стане между народа единъ каламбуръ. А като сж наричали Славянскитѣ народи вмѣсто „Александръ“ „Асень“, и като думата „Асень“ има у насъ историческо значение, за това по добрѣ е да се каже „Асень“, коего изражение е тоже по-лесно.

Докл. Тодоровъ: Мнѣнието на г-на предговоривши е такова, че „Асень“ е еднакво съ „Александръ“; но „Асень“ е само умалително на „Александръ“. Понеже Българскитѣ златни монети ще иматъ отъ едната страна образътъ на нашия Господаръ, можемъ да ги наречемъ „Александръ“, както французитѣ „Наполеонъ“.

Предсѣдателъ: Менѣ е жално, че при паритѣ се мѣси толкова филологията.

А. Цановъ: Азъ съмъ съгласенъ, че е по-добрѣ да се каже „Александръ“.

Мин. Каравеловъ: Като влѣзжтъ въ упо-

трѣбление ще казвами: 5 Александра, 7 Александра и т. н. т.

Михайловски: Тоя въпросъ може да се рѣши по-лесно, ако употребимъ онова изражение, което е общо употребително въ народа, т. е. можемъ да ги нарѣчемъ „жълтица“ и „половина жълтица“.

Предсѣдателъ: Ако да се пустнемъ въ дълги разисквания, ние не ще дойдемъ до конецъ. Азъ не считамъ това за много важна работа. Само ще напомни, че ако нашитѣ князове си присвоятъ името „Асень“, което ще бѣде по-общо, тогава може да се пренесе това име и на монетитѣ. (Гласове: „Александръ“ да се казватъ.)

А. Цановъ: Азъ мисля, че благоприличието изисква, ако се туря на монетитѣ името на нѣкакво лице, то прилича да се тури името на лицето, което владѣе. Имената на Асеновцитѣ и тѣмъ подобни не сж за сега въ употребление. Колкото за „жълтица“, то съ нея Българинътъ разбира всяка златна монета.

Баларевъ: Азъ съмъ съгласенъ да приемемъ думата „Александръ“; но на половинитѣ не ще казвами „Полалександръ“, но ще ги наричамъ „Александръ съ 10 лева“. Колкото за думата „Асень“, азъ съмъ противенъ на това, защото трѣба да издадемъ цѣла една книга, за да се докаже, че подъ името Асень се разбира Александръ.

Предсѣдателъ: Мисли ли се Нар. Събрание за довольно освѣтлено върху тозъ въпросъ? (Мисли.) Приема ли Нар. Събрание да се тури вмѣсто „Александрина“, „Александръ“? (Приема се.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Тодоровъ: А приема ли се думата „Полалександръ“?

Предсѣдателъ: Като се приема едното приема се и дрргото.

Докл. Тодоровъ: (Чете 3-т алинея.)

Сребарни монети ще има по петъ лева (5 лева.) по два лева (2 лв.) по единъ левъ (1 лв.) и по половина левъ (50 стотинки.) (Приема се.)

(Чете 4-а алинея.)

„Мѣдни монети ще има по десетъ стотинки (10 ст.) по петъ стотинки (5 ст.) и по двѣ стотинки (2 ст.)“

Комисията е изоставила една стотинка. (Приема се.)

(Чете: „Чл. 4. Златнитѣ монети ще съдържатъ на хилядата части (1000) деветстотинъ (900) части чисто злато. Александритѣ ще иматъ една тяжесть отъ шестъ (6) грамма и $\frac{45161}{100000}$ отъ грамма; тѣхния диметръ ще има една дължина отъ двадесетъ и единъ (21) милиметръ. Полалександритѣ ще иматъ една тяжесть отъ три (3) грамма и $\frac{22586}{100000}$ отъ грамма, тѣхния диметръ ще има деветнаесетъ (19) милиметра.)

Допуща се за златнитѣ монети едно отбиване отъ горѣказанитѣ числа, на горѣ или на долу, само двѣ на хилядата части относително до тяжестьта (0,002) и една на хилядата части относително до съдържаннето на чисто злато (0,001) сирѣчь като единъ килограмъ. Александри

ще се смятат хиляда и два грамма (1002) или само деветстотинъ деветдесет и осем грамма (998 грам.) А смѣсътъ ще се глѣда като законенъ, когато въ хиляда грамма Александри има деветъ стотини и единъ грамма (901 гр.) или осемъ стотинъ и деветдесетъ и деветъ грамма. (899 гр.) чисто злато.“ (Приема се.)

(Чете:) „Чл. 5. Сребърнитѣ монети по петъ лева ще иматъ една тежестъ отъ двадесетъ и петъ (25) грамма, тѣ ще обематъ на хиляда части деветъ стотини части (900) чисто сребро, и тѣхниятъ диметръ ще е тридесетъ и седемъ милиметра.

Законното отбиванье отъ тия числа за монетитѣ отъ петъ лева е, за тежестъта само три на хилядата, на горѣ или на долу, а за смѣсътъ само двѣ на хилядата.“ (Приема се.)

(Чете:) „Чл. 6. Другитѣ сребърни монети ще съдържатъ осемъ стотинъ тридесетъ и петъ (835) на хилядата чисто сръбро — двата лева (2) ще има тежестъ отъ десетъ грамма (10) и единъ диметръ отъ двадесетъ и седемъ (27) милиметра. Единия левъ (1) ще има една тежестъ отъ петъ (5) грамма и единъ диметръ отъ двадесетъ и три (23) милиметра. Полвиниитъ левъ (50 стотинки) ще има една тежестъ отъ два и половина (2½) грамма и единъ диметръ отъ осмнадесетъ (18) милиметра.

Относително до тежестъта, законното отбиванье отъ тия числа, на горѣ или на долу, е, за монетитѣ отъ единъ и два лева, петъ на хилядата, и за монетитѣ отъ полвинъ левъ седемъ на хилядата. Относително до смѣсътъ, законното отбиванье, на горѣ или на долу, е три на хилядата.“

Комисията нѣма никаква заблѣжка. Тѣзи сж сжлитѣ, както стоятъ въ сметката на Латинската конвенция, само ще напомня, че като се правятъ такива дребни монети, по много се бърка металътъ, и лигатурата имъ е по-долна.“

Мин. Каравеловъ: Главната причина е тая, че за размѣнитѣ монети не се изисква да иматъ пълна рална точностъ. Единъ франкъ и два франка се считатъ размѣнни монети и това е причината, дѣто размѣнното сребро стои по ниско.

Предсѣдателъ: Приема ли се 6-й чл. както се прочете отъ Г-на докладчика? (Приема се.) Който го неприема да си дигне ръката. (Никой не дигна.)

Докл. Тодоровъ: (Чете:)

Чл. 7. „Мѣднитѣ монети ще обематъ на стотѣхъ деветдесетъ и петъ (95) части чиста мѣдъ, четри части (4) калай и една (1) частъ цинкъ; законното отбиванье, на горѣ или на долу отъ тия числа може да е едно на сто отъ мѣдъта и петъ на сто отъ калай и цинкътъ. —

Монетата десетъ (10) стотинки ще има една тежестъ отъ десетъ (10) грамма, единъ диметръ отъ тридесетъ (30) милиметра и едно отбиванье на тежестъта отъ десетъ на сто. Монетата петъ (5) стотинки ще има една тежестъ отъ петъ (5) грамма, единъ диметръ отъ двадесетъ и петъ (25) милиметра, и едно отбиванье отъ петъ на сто. — Монетата двѣ (2) стотинки, ще има една тежестъ отъ два (2) грамма, единъ диметръ отъ двадесетъ (20) милиметра, и едно отбиванье отъ три (3) на сто.“ (Приема се.)

(Чете:) „Чл. 8. Златнитѣ монети ще иматъ отъ една страна — на лицето — образътъ на Господарьтъ

обиколентъ съ думитѣ: „Александръ I Князь Български.“ Сребърнитѣ монети ще иматъ отъ едната страна на лицето — Българскитъ гербъ; въ срѣдата една мантия съ корона и на двѣтъ страни по единъ левъ, отъ които всяки единъ държи съ една кракъ герба, а съ другия по едно Българско знаме. На другата страна на опакето тѣ ще показватъ стойностъта на монетата и отъ долу лѣточислението, всрѣдъ единъ вѣнецъ отъ житни класове и ружеви цвѣтове. По ръбътъ на тия монети ще има съ изгькнали букви думитѣ: Богъ пази България, освѣтъ ония отъ петдесетъ сантима, на които ръбътъ ще е нарѣскантъ.“

Стамболовъ: Защо е изоставена думата: и сребърнитѣ?

Докл. Тодоровъ: Комисията е намѣрила за добръ само на златнитѣ да има образътъ на Господаря, а на сребърнитѣ само гербътъ.

Ковачевъ: Само една заблѣжка имамъ върху житнитѣ класове и ружевитѣ цвѣтове. Съ това мисля се представляватъ нашитѣ мѣстни произвѣдения. За това трѣба да има и лаврови листа, защото това растение се намира въ южната частъ на нашето общо отечество въ Македония; и така ще бждатъ представени заедно и тритѣ части.

Грънчаровъ: Азъ желая да се приеме предложението на Г-на Ковачева и да се тури: трандафелъ, жито и лавръ. По-вече обяснение неискамъ да давамъ.

Ковачевъ: Ако се приеме роза, което е произведение на Источна Румелия, защо да не се приеме и лавръ? (Гласове: Приема се.)

Ик. П. Тодоръ: Г-нъ докладчикъ трѣба да обясни, защо нѣма образътъ на Господарьтъ и на сребърнитѣ монети?

Мин. Каравеловъ: Каза се вѣче че на сребърнитѣ монети ще има национални гербъ.

Предсѣдателъ: Сега като напомнямъ блѣжката на Г-на Ковачева относително този членъ, обръщамъ се и питамъ: приемали Нар. Събрание 8 чл. съ поправката направена отъ Комисията?

Стамболовъ: На Влашкитѣ монети стои: „Ni-hil sine deo.“ Азъ мисля, че на това мѣсто може да се пише на Българскитѣ монети въ герба на лентата: „сѣединението прави силата.“

Грънчаровъ: Като приемами тритѣ цвѣтъ, които означаватъ тритѣ части на нашето отечество, думитѣ, които предложи Г-нъ Стамболовъ, ще бждатъ твърдѣ умѣстни.

Храновъ: Азъ мисля, че като се приеха житнитѣ класове, ружевитѣ цвѣтове и дафинозитѣ листове, то не е нужно да се пише: „сѣединението прави силата;“ защото горнитѣ три емблеми представляватъ тритѣ части на нашето отечество и не трѣба нищо да се пише.

Докл. Тодоровъ: Азъ мисля, че предложението на Г-на Стамболова е умѣстно, и е зето по при-

мъръ отъ други държави на чиито монети се намиратъ подобни изражения.

Расолковъ: По добръ ще бжде ако се напише; „сѣдинението е сила.“

Предсѣдателъ: Слѣдъ различни поправки, предложения и допълнения мисля, че трѣба да се гласоподава.

Доклад. Тодоровъ: (Чете още единъ пятъ членътъ съ всичкитѣ поправки.) „Чл. 8. Златнитѣ монети ще иматъ отъ едната страна — на лицето образътъ на Господарътъ обиколенъ съ думитѣ: „Александръ I Князь Българскій. Сребърнитѣ монети ще иматъ отъ едната страна — на лицето Българскій гербъ, въ срѣдъ една мантия съ корона и на двѣтъ и страни по единъ левъ, отъ които всѣки единъ държи съ одина си кракъ герба, а съ другия по едно Българско знамя. На другата страна на опакето тѣ ще показватъ стойността на монетата и отъ долу лѣточислението, всрѣдъ единъ венецъ отъ житни класове, ружеви цвѣтове и дафинови листове, и отъ долу една лента, на която ще бжде написано: сѣдинението прави силата. По ржбътъ на тия монети ще има съ испъкнжли букви думитѣ: „Боже пази България“, освѣнъ ония отъ петдесетъ сантима, на които ржбътъ ще бжде нарѣсканъ.“

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание 8-й чл. както се сега прочете отъ докладчика. (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой.)

Докл. Тодоровъ: Тѣзи Г-да, които сж за украшаванieto на монетитѣ, могатъ частнимъ образомъ да се споразумѣятъ. Тѣй сжщо и за лентата, отъ коя страна да бжде, може да стане частно споразумѣние.

Каракашовъ: Азъ предлагамъ да бжде написано въ срѣдата на вѣнца: „България“.

Предсѣдателъ: Има ли 5 души, които да поддържатъ щото въ средата на венецътъ да има написано „България“? (Има.) Приема ли се забѣлжката на Г-на Каракашова (Приема се.)

Докл. Тодоровъ: (Чете:) „Чл. 9.

Чл. 9. Мѣднитѣ монети ще иматъ отъ едната страна — българскія гербъ, въ срѣдъ една мантия съ Корона и отъ двѣтъ му страни по единъ правъ левъ, които държатъ съ единия кракъ гербътъ, а съ другия по едно българско знаме. Отъ другата страна тѣ ще показватъ стойността на монетата и лѣточислението, по срѣдъ единъ вѣнецъ отъ житни класове, ружеви цвѣтове и лаврови листовѣ. Ржбътъ на мѣднитѣ монети ще е гладъкъ.“ Горнята поправка относително за лентата и за думата „България“ остана и за мѣднитѣ монети. (Приема се.)

Предсѣдателъ: Тогава приема ли Н. Събр. 9-й чл. заедно съ поправката станала въ 8-й членъ? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Тодоровъ: (Чете.)

Чл. 10. Правителството се опълномощава да вземе мърки за нарѣзването, въ най-кратко време, слѣдующитѣ количества български монети:

2,000.000	м. среб. по	2	лв.-лв.	4,000.000
4,500.000	„ „ „	1	„ „	4,500.000
3,000.000	„ „ „	50	стот. „	1,500.000
Всичко лв.				10,000.000
15,000.000	„ мѣд. „	10	„ „	1,500.000
10,000.000	„ „ „	5	„ „	500.000
5,000.000	„ „ „	2	„ „	100.000
Всичко лв.				2,100.000

Забѣл. Времето за рѣзанieto на златнитѣ монети и петъ-тѣхъ лева остава да се рѣши въ идущата сессия. А количеството се опредѣлява 10.000 Александра злат. по

по	20 лева	200.000
	20.000 Полалександра злат. по	
10 лева.		200.000
	500.000 петъ лева сребър. по	
5 лева		2,500.000
	Всичко лв.	<u>2.900.000</u>

Комисията е имала предъ видъ, че най-напредъ сж нуждни дребни пари. т. е. мѣднитѣ монети, аподиръ тѣхъ сребърни размѣнни монети. Колкото за златнитѣ монети и за по 5 лева, за тѣхъ по икономическа точка зрѣния, остава въ бжджцата сессия да се рѣши времето за рѣзанieto имъ. Сега да се рѣши по принципъ, отъ какъвъ видъ ще бждатъ и въ идущата сессия ще се види, да ли новото финансово положение ще ни позволи за това; защото сега имамъ много малко злато.

Мин. Каравеловъ: Моето мнѣние именно е това, че могатъ да се явятъ нѣкои затруднения, и за това мисля, че най-добръ ще бжде да се приеме принципътъ, че трѣба да има златни монети; но сега да не рѣшавами тоя въпросъ по нѣкои съображения, за които нежелая да говоря.

Предсѣдателъ: Мисли ли Нар. Събрание, че е довольно освѣтлено?

Мин. Каравеловъ: Тукъ може нѣкой да си помисли: защо сж земени толкова и толкова монети? Въ това отношение законопроектътъ се е правилъ споредъ латинската система, че монетитѣ единъ фр. и два фр. трѣба да бждатъ толкова щото да падатъ по 6 фр. на всяка душа. Слѣдователно, България като има 1,600,000 души жители, то предполагамъ, че тая цифра трѣба да бжде приблизително 10,000,000 фр. Колкото за мѣднитѣ пари, ржководими сми отъ сжщитѣ съображения, както сжществуватъ на западъ. Колкото за по 5-тѣ лева и за златнитѣ монети, това зависи отъ закона за монетитѣ който, ще рѣшимъ въ идущата сессия.

Стамболовъ: Сега ще подинга въпросътъ, какъ ще рѣшимъ да се рѣжатъ монетитѣ? Азъ разбирамъ, че ще има единъ контрактъ, който трѣба да се знае отъ Нар. Събрание. Ще ли се упълномощи Министерството да прави контрактъ, или ще се искатъ условия отъ разни фабриканти и послѣ ще се предложатъ на Нар. Събрание да рѣши? — Това

трѣба да се обясни.

Докл. Тодоровъ: По-долѣ е казано, че ще се распише конкурсъ, и който представи най-сгодни условия, тѣ ще се приематъ. Министерството ще се грижи, щото този контрактъ да бѣде както го изискватъ законитѣ, а именно да се глѣда на чистотата на монетитѣ, които да небждатъ по-доло отъ влашкитѣ и французскитѣ, за да не дескредитира държавата та. Комисията не мисли, че Нар. Събрание трѣба да преглѣда тѣзи контракти, но Министерство то трѣба да постѣпи споредъ този законъ.

Мин. Каравеловъ: Тука има два въпроса: едина, който подигна Г-нъ Стамболовъ и другъ, който подигна Г-нъ Докладчикъ. Колкото за реалната цѣнностъ на монетитѣ, за лигатурата, и за смѣстѣтъ, то всичко това много лесно става въ свѣта, защото има контролни палати, които точно познаватъ каква е реалната цѣна на еди-коя монета. Но и самитѣ правителства, въ чиито страни се рѣжатъ монети, ще бждатъ задължени да надзираватъ това. Колкото за самитѣ контракти, ако иска Нар. Събрание може да предостави за себе си да рѣши въ идущата сесия и азъ нѣмамъ нищо противъ това; защото ще имамъ по-малка отговорностъ въ това отношение.

Докл. Храновъ: Г-нъ Министръ каза, че хората немогли да излъжатъ, но азъ ще напоя, че напр. Влашкитѣ пари сж много по хубави отъ Сърбскитѣ; и ние трѣба да се стараемъ щото нашитѣ пари да не бждатъ по доло отъ Ромжнскитѣ и французскитѣ.

Мин. Каравеловъ: Сърбскій динаръ не е по долу, но трѣба да знаете, че сръбскитѣ пари сж много по долу отъ златнитѣ. Разликата е 15 %. Второ, ние виждаме, че Сърбия както и Влашко иматъ размѣнни монети, при които лигатурата е доста голѣма. Тѣзи пари иматъ само номинална цѣнностъ, а не и реална, и щомъ нѣма държавата добри търговски биланси, паритѣ спадатъ. Кредитѣтъ на Сърбия е много по-нискъ отъ колкото на Влашко, а въ Франция хартията е по-сжпа отъ златото. За това този въпросъ, който подигна Г-нъ Докладчикъ, не е до токозъ сериозенъ, но по-сериозенъ е въпросѣтъ на Г-на Стамболова.

Докл. Тодоровъ: Съ отговорѣтъ на Г-на Министра има да кажа, че съмъ само до нѣкъдѣ удовлетворенъ. Наистина кредитѣтъ на Сърбското Правителство е по малкъ отъ сжщия на Руманското, но трѣба да е станало и таково нѣщо, че Сърбскитѣ монети сж отъ по-долно качество отъ колкото Ромжнскитѣ: послѣ Сърбия има размѣнно сребро по-вече отъ колкото слѣдва, т. е. по много отъ по 6 фр. на една душа. У насъ е желателно да не стане нѣщо вънъ отъ системата, която въобще е приета отъ Латинската конвенция.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че ако би се продавалъ Сърб. динаръ, може да се купи по 60 пенза унцията; но пакъ Сърбскій тѣ фр. ще си върви като Романскій, самийтъ кредитъ прави разликата, и реалната цѣна на Сърбскій динаръ е много по-долна отъ златото.

Срамболовъ: Да оставимъ този въпросъ, че Сърбскитѣ франкове сж по долни отъ ромжнскитѣ, и да поглѣднемъ на въпросѣтъ за контрактитѣ по отблизо. Като трѣбатъ пари по скоро, то можемъ да упълномощимъ М-вото да ги поръча съ условие, Нар. Събрание да преглѣда какви предложения е имало, кои сж били удобни и какви контракти сж заключени. Събранието трѣба да знае, какъ сж станали тия нѣща, и по кои причини е се водило Министерството, да е зело единъ контрактъ, а не другъ.

М-ръ. Каравеловъ: Азъ незная, защо става въ Събранието такова едно рѣшение, като Нар. Събрание има право всѣкога да разисква какви предложения е имало и какви контракти били заключени. Въпросѣтъ е, давали се пълномощие на Министерството, или не? (Гласове, дава се.)

П. Станчовъ: Отъ думитѣ на г. Стамболова излиза, че най-главното е, да се рѣши: Въ бждищата сесия да видимъ какви сж били предложенията и контрактитѣ. Но работата се състои въ това, да упълномощимъ г. М-ра да направи което е нужно.

М-ръ Каравеловъ: Въ самия членъ стои, че правителството се упълномощава.

Цеко Петковъ: Желателно е, да се надзирава добръ, кога се правятъ паритѣ, защото азъ зная съ каква радостъ се очакваха новитѣ пари въ Сърбия, когато ги добиха, видоха, че на една страна корона, а на другата стои на доле образѣтъ на Княза. (Веселостъ.)

Предсѣд: Тогазъ като има г. Стамболовъ особено предложение, да се заблѣжи.

Стамболовъ: Азъ само питахъ, ще ли иска Събранието отъ Министерството тѣзи нѣща, или не?

Предсѣд: Това да се рѣши, ще каже че повтаряме закона; закона позволява, че Събранието може да иска и разглѣдва контрактитѣ.

Стамболовъ: Моето предложение бѣше, предварително да видимъ контрактитѣ; но понеже Събранието упълномощи Министерството и закона говори за това, тогава азъ нѣма мѣнищо да кажж.

М-ръ Каравеловъ: Предложението на г. Стамболова гласи, да се не правятъ никакви монети до идущата сесия, но само да се искатъ предложенията отъ фабрикитѣ. (гласове. Не е така!)

Предсѣд: Сегали да се упълномощи Министерството? (Гласове: Сегга).

Докл. Тодоровъ: (Чете членъ 10 още веднѣжъ.)

Предсѣд: Приема ли Н. Събрание чл. 10 така? (Приема.)

Докл. Тодоровъ: (Чете чл. 11.)

§ 11. За нарѣзването на тия монети трѣба да се обяви конкурсъ, на който да се допуснатъ както български, тъй и страни предприематели и дѣлото да се даде на оня, който представи най-добритѣ условия.

Стамболовъ: Какви предприематели ще има, или и какви гаранции ще имъ се зематъ, да не направятъ повече пари?

М-ръ Каравеловъ: Сѣчението на паритѣ ще стане подъ контролъ на правителството, което и да е. Онези, които ще ги сѣче, трѣба да положи за гаранция пари въ насъ, които ще останатъ тука до дѣто донесе новитѣ.

Стамболовъ: Така ми се струва, че само странното правителство ще наблюдава, а не нашето. По мое мнѣние трѣба да се проводатъ двамина да глѣдатъ да не направятъ нито по-малко, нито повече пари, отколкото се изискватъ. Тука трѣба да има строгъ контролъ.

Доклад: Г. Стамболовъ каза, че трѣба отъ наша страна да се наблюдава; но ако тия хора ще злоупотрѣбаватъ, то тѣ ще правятъ това и да има наши хора. За това каза г. М-ръ, че, който предприеме това, за него ще гарантира правителството, подъ което е той, и въ страната на което се рѣзжтъ; то ще наблюдава и за количеството, и за качеството на метала. Друго е, че нѣма да се допустне да се нарѣзжтъ повече монети, отколкото иска Българското правителство. Това може да го надзирава и ще надзирава, защото отъ това рѣзание ще има оная държава нѣкакъвъ доходъ.

Стамболовъ: Значи, че нашия законопроектъ, съ нашето рѣшение да сѣчемъ пари ще задлъжи една държава, да държи контролъ надъ хората, които ги сѣкатъ. Но въпроса е, че онези, които рѣже паритѣ, може да бжде Българинъ, тогава коя държава ще гарантира за него?

М-ръ Каравеловъ: Гаранция ще има всѣкога. Ако е той германски подданикъ, ще контролира Германското правителство, ако е французски подданикъ, ще контролира Фрунцузското правителство. Защото сребърнитѣ и златни нѣща сж всѣкога подъ контролъ на правителството,

Доклад: Дѣто се намира монеторѣзницата, тамошното правителство гарантира за нея. Нѣма поменъ въ законопроекта, но въ проекта се поменаватъ условия, по които Г-нъ Министръ има да направи понататѣшни мѣрки.

Стамболовъ: Азъ разбирамъ, че тѣзи пари ще се сѣкатъ отъ нѣкои правителствени монето-

рѣзници, но не може ли да направи това и нѣкоя частна фабрика?

Доклад: До колкото зная, монетитѣ се сѣкатъ въ правителствени монеторѣзници, а не въ частни фабрики.

Предсѣд: Събранието има ли да направи още нѣкои забѣлѣжки? (Гласове: исчерпано!) Счита ли се за освѣтлено вѣче? (Счита се). Приема ли чл. 11? (Приема).

Доклад: (Чете членъ 12.):

§ 12. Направенитѣ разноси за нарѣзването на българскитѣ монети ще се покриватъ отъ рубриката на бюджетътъ: За непредвиденитѣ расходи. Указаната добивка ще се пише въ смѣткитѣ между случайно постъпалитѣ сумми.

Тука промѣнникми думитѣ: на мѣсто „въ случай, ако се укаже добивка“, турихми „указаната добивка“, защото сигорно ще има нѣколко добивка.

Предсѣд: Приема ли Н. Събрание чл. 12. съ тѣзи поправка? (Приема) който неприема да си дигне ржката. (Никой не дига.)

Доклад: (Чете 13 чл.)

§ 13. Монетитѣ, които отъ употребление би се изтъркали, или би загубили законната си тежестъ, ще се пребиратъ отъ съкровището за да се нарѣжатъ отъ ново. Загубата, която ще произлѣзва отъ това ново рѣзание монети, ще се покрива отъ суммитѣ за непредвидени разноси въ бюджетътъ.

Забѣлѣжка: Очевидни злоупотрѣбления на монетитѣ (сиречъ рѣзани) не се приематъ отъ казначейството, освѣнъ на теглило. (Приема се).

§ 14. Правителствениитѣ каси ще приематъ безразлично златни или сребърни Български монети, освѣнъ за ония доходи, за които е определено чрезъ единъ законъ да се взематъ само златни монети. (Приема се).

§ 15. Правителствениитѣ каси ще приематъ златнитѣ и сребърнитѣ монети на ония държави, които правятъ частъ отъ Латинската конвенция до такива количества, до каквито тѣ приематъ българскитѣ монети.

Мѣднитѣ монети отъ страни държави сж възбранени въ Княжеството.

Тука има да напомня, че правителственната каса ще приема златни и сребърни монети на ония държави, които правятъ частъ отъ Латинската конвенция. Значи, че нашата държава е въ намѣрение да влѣзе въ Латинската конвенция. За това комисията приема този членъ както си е. А П. алинея: „мѣднитѣ монети отъ страни държави сж възбранени въ Княжеството“. Възбранява се това, защото е въ вреда за интереса на страната ни.

Стамболовъ: Комисията да бжде така добра да разясни, какъ трѣба да се влѣзе въ Латинската

конвенция; защото ако приемами други пари, а они нашитѣ неприематъ, какво ще стане тогава?

М-ръ Каравеловъ: Щомъ тѣ неприематъ нашитѣ пари, ние имъ да приемемъ тѣхнитѣ. Ако правителството влѣзе въ сношение съ Латинската конвенция, тогава ще видимъ, до колко ще се приематъ нашитѣ пари и по колко.

Доклад: Въ отговоръ на г. Стамболова, има да кажъ, че за сега още не можемъ да влѣземъ въ Латинската конвенция, защото нѣмаме още златни монети. Тѣ иматъ златни, и ние ги приемами. Слѣдователно ще трѣба и они да приематъ нашитѣ. За това ще можемъ да влѣземъ тогава, когато ще имаме златни монети.

Стамболовъ: Значи, ако нѣмаме златни монети, тѣ сребърнитѣ не ще приематъ, а ние тѣхнитѣ? Въ законътъ е, че приемами странни монети на такава цѣна, както я иматъ.

Доклад: Въ 13 чл. ясно се казва, че ще приемами чужди монети до такова количество, каквото тѣ приематъ отъ български монети. Слѣдователно ако тѣ неприематъ нашитѣ, тогава нито ние ще приемами тѣхнитѣ.

Стамболовъ: Тука се говори за количеството, а не за качеството. Тѣ могатъ да ги приематъ съ 90 сант. единъ левъ, а ние приемами тѣхнитѣ за 100 сантима.

М-ръ Каравеловъ: Щомъ тѣ приематъ за 90 сант. нашитѣ, то и ние така ще приемемъ тѣхнитѣ.

Предсѣд.: Приема ли Н. Събрание 15 чл., съ тълкуванието, което стана върху него? (Приема.)

Доклад: (Чете чл. 16).

§. 16. За ония чуждестранни монети, които не сж основани на сжщата монетна система както българскитѣ и които вървятъ въ Княжеството, Финансовото Министерство ще издава, всѣки пътъ, когато го намѣри за нужно, монетни тарифи, по които тѣ ще се приематъ въ Правителственнитѣ каси.

Цеко Петковъ: Като сж сега рускитѣ рубли въ България, ще ли рублата така да ходи или съ друга цѣна?

Предсѣд.: Този въпросъ не е сега на редъ. Има ли нѣкой да забѣлѣжава върху члена?

П. Тодоръ: Въ този членъ се казва, че Министерството на Финансите ще издава всѣкога, когато намѣри за нужно, монетна тарифа за чуждитѣ пари. Не ще ли да бѣде по-добрѣ да се издава това редовно и на всѣки начинъ, защото има чуждестранни монети въ България, за които трѣба, щомъ сж въ обращение, да имъ се назначава стойността.

Докл. Тодоровъ: Разбира се, че Министра ще направи това, когато намѣри нужно, и тогава

ще се извѣсти публиката. Може да има пари, които хазната не иска да ги приеме, тогавъ ще бѣде нужно; а за нѣкои може би не намира нужда да яви тарифата. Това да остане на волята на М-ра.

Стамболовъ: По-напредъ каза Г-нъ докладчикъ, че Сърбия е влѣзла въ Латинската конвенция. Ако такава държава побива пари, тогава трѣба и ние да ги побивама.

М-ръ Каравеловъ; Сърбия и Ромъния искатъ да-влѣзжтъ, но азъ се съмнявамъ, дали ще скоро влѣзатъ.

Тодоровъ: Отговарямъ на Г. Стамболова, кои сж причинитѣ за побиванieto Сърбски тѣ пари. Може би не ги е искарала толкозъ чисти, както трѣба да бѣдѣтъ, или е рѣзала пари по много, отъ колкото сж нуждни. (Гласове: Изчерпано е.)

Предсѣд.: Приемали Н. Събрание 16 чл. така както си е? (Приема.)

Доклад: (Чете чл. 17.)

§ 17. Всѣкий жителъ на Княжеството е длъженъ да приема чуждестраннитѣ монети по цѣната, която е опредѣлена въ монетнитѣ тарифи за Правителственнитѣ Каси. На всѣкого е обаче свободно да ги приема и съ по-висока цѣна, както и да приема и такива монети, които не сж обозначени въ монетнитѣ тарифи за Правителственнитѣ Каси.

Р. Костовъ: Щели бѣде официалния курсъ задълженъ всѣкога? защото нашата страна много страда отъ курсовѣтъ на паритѣ.

М-ръ Каравеловъ: Правителството не е всемогуще да направи курсъ, че единъ не може да зема една монета за по висока цѣна, Правителството само може да опредѣли, по колко ще ги приема въ своята хазна. Когато се рѣшава за пари въ сѣдилището, ще се зима по правителствена та тарифа. Това зло, което го има съ курсовѣтъ, съзнавамъ го, но това не може да бѣде другоаче; защото, щомъ има различни монети, има и различни тарифи.

Каракашевъ: Това, което каза Г. Рангелъ Костовъ, е редовно, но може само тогава да се практикува, когато имаме монети. Ромъния има нѣкакви монети, а правителството, при всичко това, не може да задължи да се смѣтатъ на франкове, но смѣтатъ на грошове. Когато ще почнемъ всички съ франкове да смѣтаме, тогава ще бѣдемъ въ споразумѣние, а до дѣто още нѣма наши пари, това е много трудно.

Предсѣд.: Считали се Н. Събрание освѣтлено? (Счита.) Приема ли се този членъ? (Приемасе.)

Доклад: (Чете чл. 18).

Чл. 18. Отъ деньтъ на обнародванието настоящия законъ. Правителственитѣ и общинскитѣ завѣдения, както и частнитѣ лица, трѣба да приематъ и да даватъ задъл-

жителни документи въ левове и стотинки, вмѣсто франкъ и сант.

Предсѣд.: Имали нѣкой да говори върху четенийтъ членъ? (Нѣма). Приема ли го така, както си е? (Приема). Желаетъ ли Н. Събрание исцѣло да се прочете законопроекта? (Нежелаетъ). Тогазъ, приема ли

законопроекта за Българскитѣ монети исцѣло? (Приема.) Който го неприяема да си дигне ржката. (Никой.) Подиръ обѣдъ на урѣченото време, пакъ ще се съберемъ.

(Конецъ на 11 часътъ.)

Председателъ: **П. Р. Славейковъ.**

Подпредсѣдатели { **Д. И. Брадель.**
Н. Сукнаровъ.

Секретари { **Ив. Даневъ**
Хр. Баларевъ
В. П. Золотовъ
К. Коевъ
Р. Каролевъ
А. Храновъ
Т. Станчовъ
Х. Грънчаровъ.

Управителъ на стенографическото бюро **А. Безеншекъ.**